

ORGANIZIRANE PRIPREME ZA DRŽAVNU
MATURU I PRIJEMNE ISPITE

**OBRAZOVNI BIZNIS KOJI
U HRVATSKOJ I DALJE RASTE**

Boris Jokić & Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
The Centre for Educational Research and Development

O ORGANIZIRANIM PRIPREMAMA ZA ISPITE DRŽAVNE MATURE I PRIJEMNE ISPITE

- Organizirane pripreme za polaganje ispita državne mature i prijemne ispite za upis na studijske programe u visokom obrazovanju u Hrvatskoj postoje desetljećima.
- Organiziraju se kao:
 - ***Besplatne pripreme*** koje organiziraju ***škole*** koje učenici pohađaju.
 - ***Plaćene pripreme*** koje organiziraju ***privatne tvrtke*** koje nisu dio srednjoškolskog sustava

- Brojna istraživanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu od 2005. bavila su se pojavom privatnih instrukcija i organiziranih priprema.
- Na povećanje interesa za pohađanje organiziranih priprema utječu:
 - Visoke aspiracije dijela učenika i njihovih roditelja
 - Uvođenje državne mature (ispita visokog rizika na prijelazu iz srednjoškolskog u visoko obrazovanje) te dodatni prijemni ispiti na nekim studijskim programima
 - Kompetitivnost pri upisu na određene studijske programe i ustanove visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

O ORGANIZIRANIM PRIPREMAMA

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

- Plaćene pripreme koje organiziraju privatne tvrtke smatraju se dijelom pojave privatnih instrukcija („obrazovanja u sjeni”) koje su definirane kao dodatna poduka iz školskih predmeta koja se plaća (Jokić i Ristić Dedić, 2007).
- Premda u sferi legalnog poslovanja (za razliku od privatnih satova), djelatnost privatnih tvrtki u organiziranim pripremama za ispite visokog rizika ni na koji način nije regulirana od strane obrazovnih vlasti.
- Kao dio „obrazovanja u sjeni“, privatne tvrtke vrlo učinkovito i brzo reagiraju na promjene u obrazovnoj politici prilagođavajući svoje usluge potrebama učenika.
- Kao i u slučaju privatnih satova, uz plaćene organizirane pripreme veže se problem nejednake dostupnosti učenicima iz različitih dijelova društva.
- Organizirani pripremni tečajevi ugrožavaju „jednakost obrazovnih mogućnosti“ za sve učenike i predstavljaju mehanizam koji može pridonijeti produbljivanju postojećih društvenih nejednakosti u hrvatskom društvu i obrazovanju.

PANDEMIJA JE U ZNATNOJ MJERI UTJECALA NA
FORMALNI SUSTAV ODGOJA I OBRAZOVANJA TE JE
OPRAVDANO POSTAVITI PITANJE:

JESU LI I NA KOJI NAČIN PROMJENE U ŽIVOTIMA
UČENIKA I SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA
UTJECALE NA „OBRAZOVANJE U SJENI“?

O ISTRAŽIVANJU ORGANIZIRANIH PRIPREMA TIJEKOM PANDEMIJE

O PROJEKTU

- *‘Nacionalno praćenje učinaka pandemije i potresa na sustav odgoja i obrazovanja RH’*
- Znanstveno-istraživački projekt financiran od strane *Ministarstva znanosti i obrazovanja RH* koji je nastavljen u okviru financiranja *Hrvatske zaklade za znanost*
- Rezultati projekta osnova za osmišljavanje i uvođenje mjera na sustavnoj razini.

O ISTRAŽIVANJU

■ **ISTRAŽIVANJE PROVEDENO U SVIBNJU 2021.**

■ Nacionalni karakter

■ Potpuna reprezentativnost na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja

■ Jasna potreba svih u sustavu za znanstvenim spoznajama koje će utjecati na praksu i javne obrazovne politike

■ Suradnja s dionicima u osmišljavanju instrumenata i provedbe – sindikati, udruge ravnatelja...

80 SREDNJIH ŠKOLA

UČENICI ZAVRŠNIH RAZREDA

- GIMNAZIJSKIH PROGRAMA KOJIMA JE POLAGANJE ISPITA DRŽAVNE MATURE OBVEZA - **2538 UČENIKA**
- 4. I 5. – GODIŠNJIH STRUKOVNIH I UMJETNIČKIH PROGRAMA KOJI NA PITANJE „U BUDUĆNOSTI NAMJERAVAM STUDIRATI“ ODGOVARAJU ODGOVORIMA „DA“ I „NE ZNAM JOŠ“ – **3815 UČENIKA**

UKUPAN UZORAK

6353 UČENIKA

KOLIKO JE UČENIKA POHAĐALO
PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD.
2020./21. ?

**JESI LI U PRIPREMI ZA POLAGANJE ISPITA DRŽAVNE
MATURE I UPIS NA STUDIJ POHAĐAO/LA PRIPREMNI
TEČAJ?**

PONUĐENI ODGOVORI SU BILI:

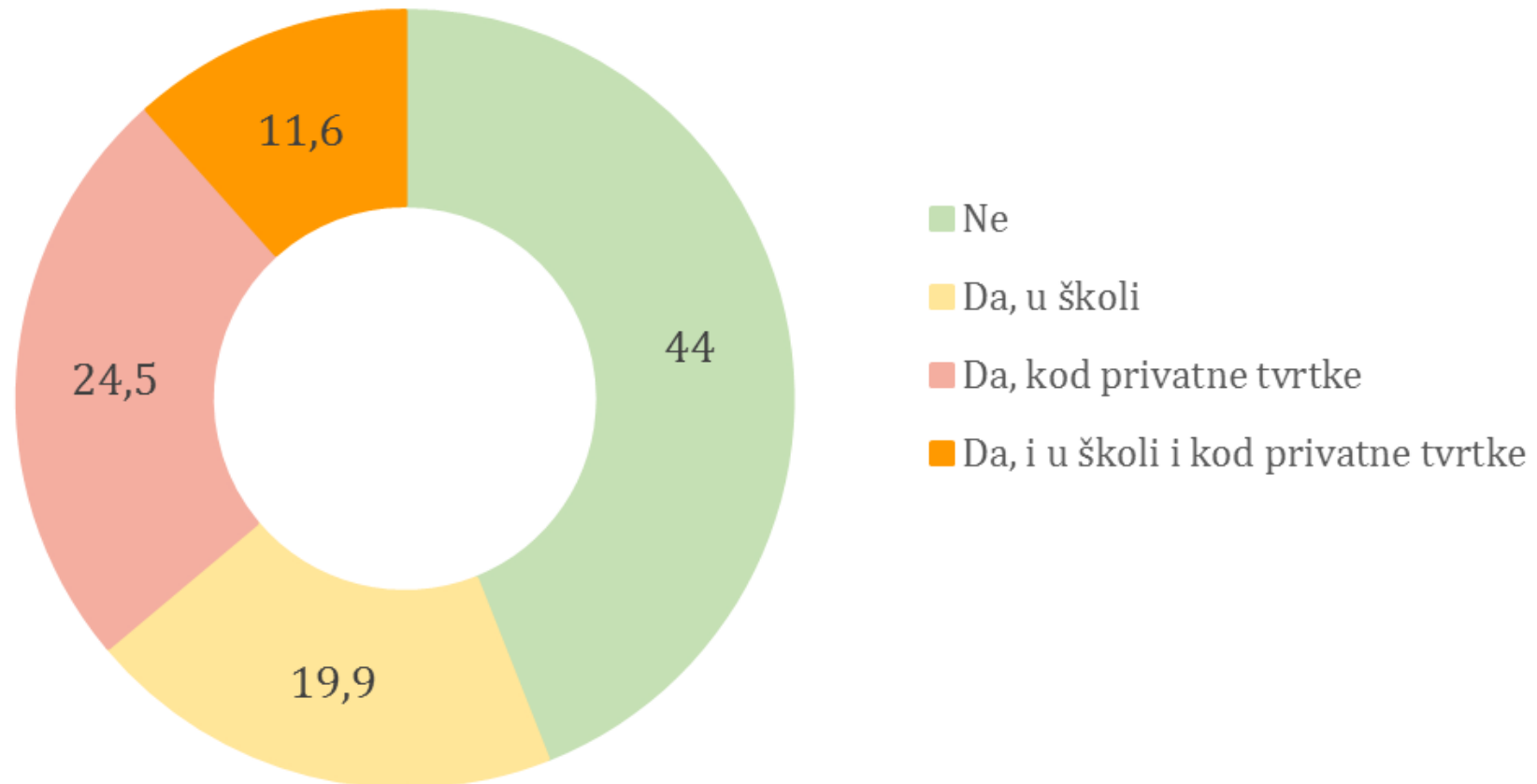
NE

DA, U ŠKOLI

DA, KOD PRIVATNE TVRTKE

DA, I U ŠKOLI I KOD PRIVATNE TVRTKE

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA U ŠK.GOD. 20./21. U PRIPREMI ZA ISPITE DRŽAVNE MATURE I UPIS NA STUDIJ

56,0 %

UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA
POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE

POHAĐAJU LI UČENICI BESPLATNE
PRIPREME U ŠKOLI ILI PLAĆENE U
ORGANIZACIJI PRIVATNIH TVRTKI?

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – U ŠKOLI ILI KOD PRIVATNIH TVRTKI

U ODNOSU NA PRETHODNA
ISTRAŽIVANJA, **POVEĆANJE**
UDJELA UČENIKA KOJI POHAĐAJU
PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE U
ORGANIZACIJI PRIVATNIH TVRTKI

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – U ŠKOLI ILI KOD PRIVATNIH TVRTKI

36,1%

UČENIKA POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE U NEKOM OBLIKU KOD PRIVATNIH TVRTKI

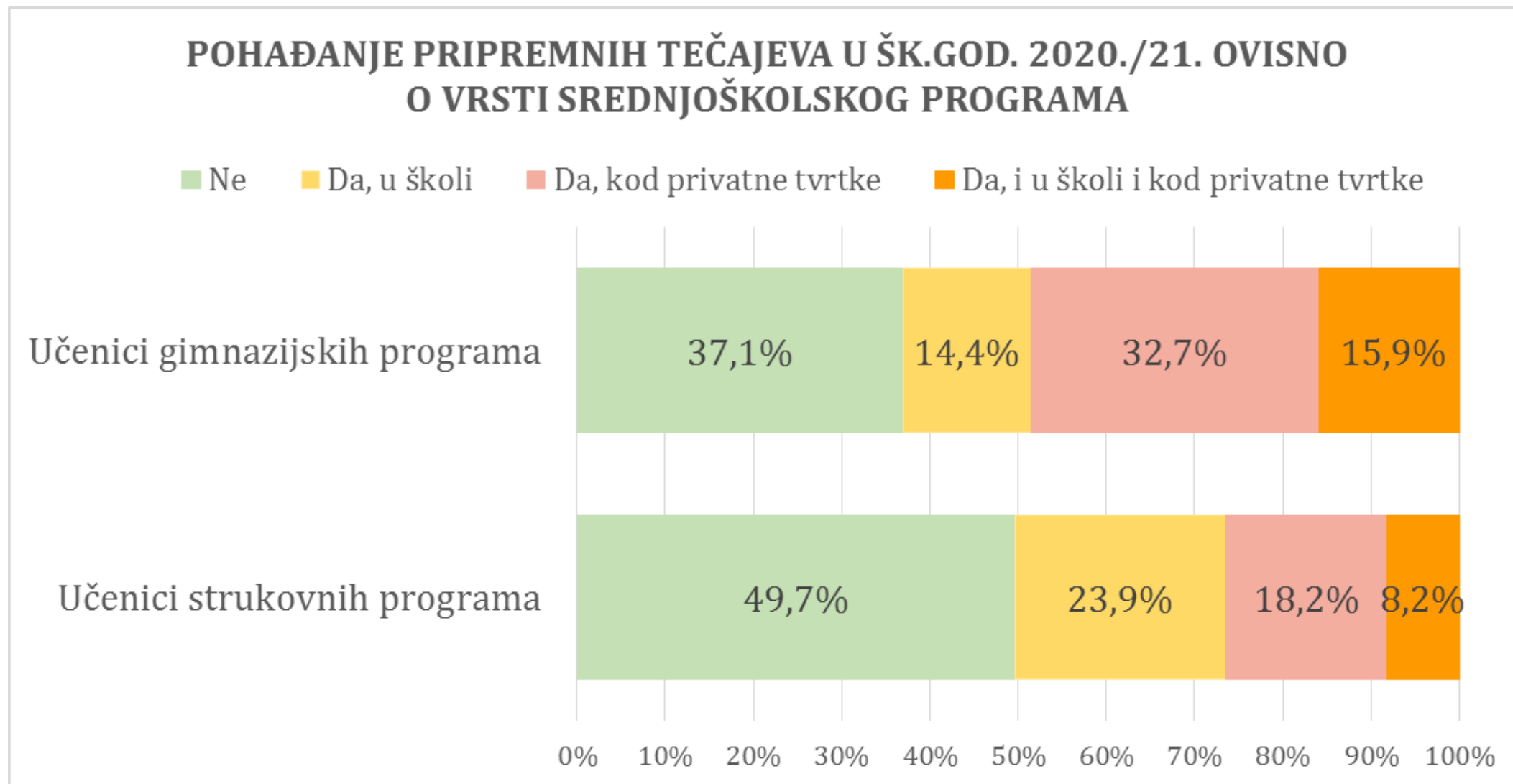
31,5%

UČENIKA POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE U NEKOM OBLIKU U ŠKOLI

POSTOJE LI RAZLIKE U
POHAĐANJU PRIPREMA IZMEĐU
UČENIKA GIMNAZIJSKIH I
STRUKOVNIH PROGRAMA?

UČENICI GIMNAZIJA U VEĆOJ MJERI
POHAĐAJU PRIPREMNE TEČAJEVE,
ALI I VIŠE OD POLA UČENIKA
STRUKOVNIH PROGRAMA KORISTI
OVE USLUGE

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – VRSTA SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – VRSTA SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

62,9%

GIMNAZIJALACA

POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21.

50,3%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA KOJI ŽELE UPISATI STUDIJ

POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21.

UČENICI GIMNAZIJA U VEĆOJ
MJERI POHAĐAJU PLAĆENE
PRIPREMNE TEČAJEVE
ORGANIZIRANE OD PRIVATNIH
TVRTKI

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – VRSTA SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

48,6%

GIMNAZIJALACA

POHAĐALO JE PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI

26,4%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA

POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI

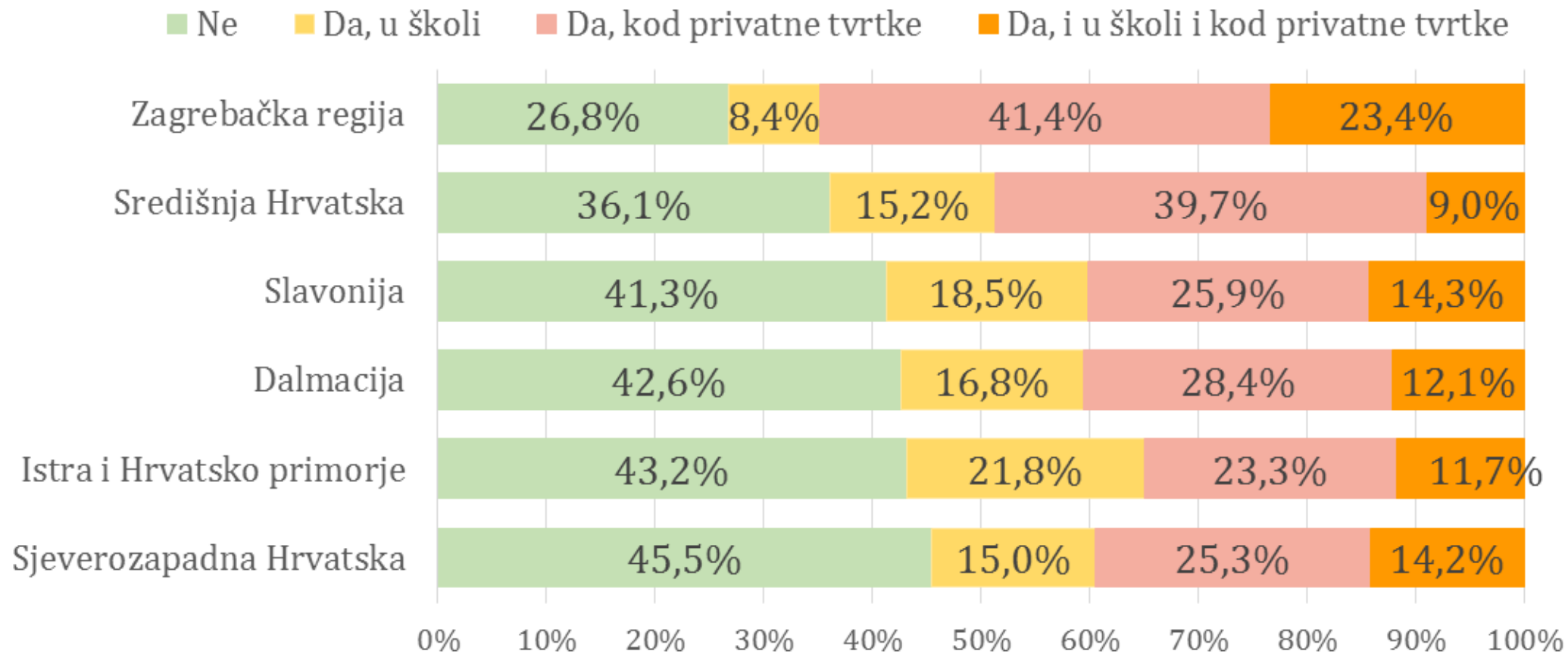
POSTOJE LI RAZLIKE U
POHAĐANJU PRIPREMA U
RAZLIČITIM DIJELOVIMA
HRVATSKE?

**U SVIM REGIJAMA HRVATSKE VIŠE OD
POLOVICE GIMNAZIJALACA POHAĐALO JE
PRIPREMNE TEČAJEVE, IPAK U KORIŠTENJU
SE IZDVAJA
ZAGREB I OKOLICA**

73,2%

**GIMNAZIJALACA IZ ZAGREBAČKE REGIJE
POHAĐALO JE PRIPREMNE TEČAJEVE U
ŠK.GOD. 2020./21.**

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA GIMNAZIJSKIH PROGRAMA OVISNO O REGIJI

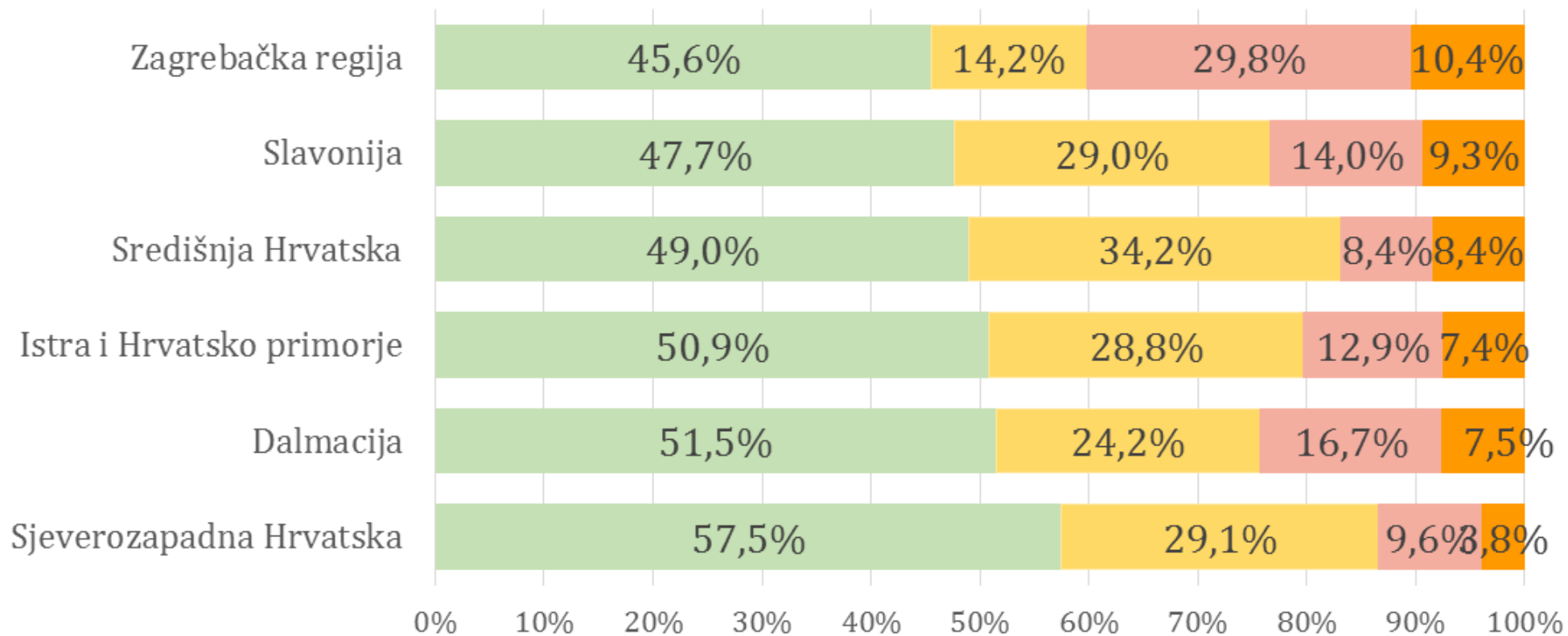
POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ZNATNO

JE UJEDNAČENIJE PO RAZLIČITIM REGIJAMA

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA 4-GODIŠNJIH I 5-GODIŠNJIH STRUKOVNIH I UMJETNIČKIH PROGRAMA OVISNO O REGIJI

■ Ne ■ Da, u školi ■ Da, kod privatne tvrtke ■ Da, i u školi i kod privatne tvrtke

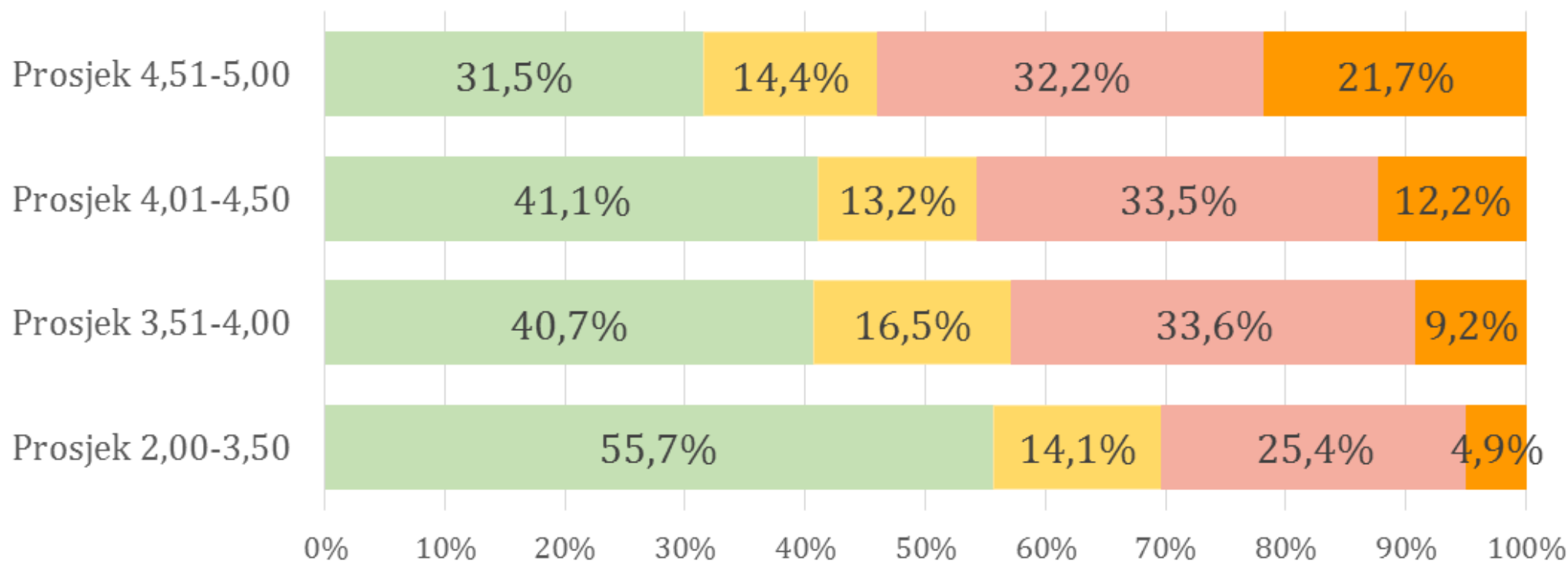

POSTOJE LI RAZLIKE U
POHAĐANJU PRIPREMA UČENIKA
RAZLIČITOG USPJEHA?

PRIPREMNE TEČAJEVE U VEĆOJ MJERI
POHAĐAJU UČENICI BOLJEG ŠKOLSKOG
USPJEHA, ONI UJEDNO U VEĆOJ MJERI
POHAĐAJU I PLAĆENE PRIPREME
ORGANIZIRANE OD PRIVATNIH TVRTKI

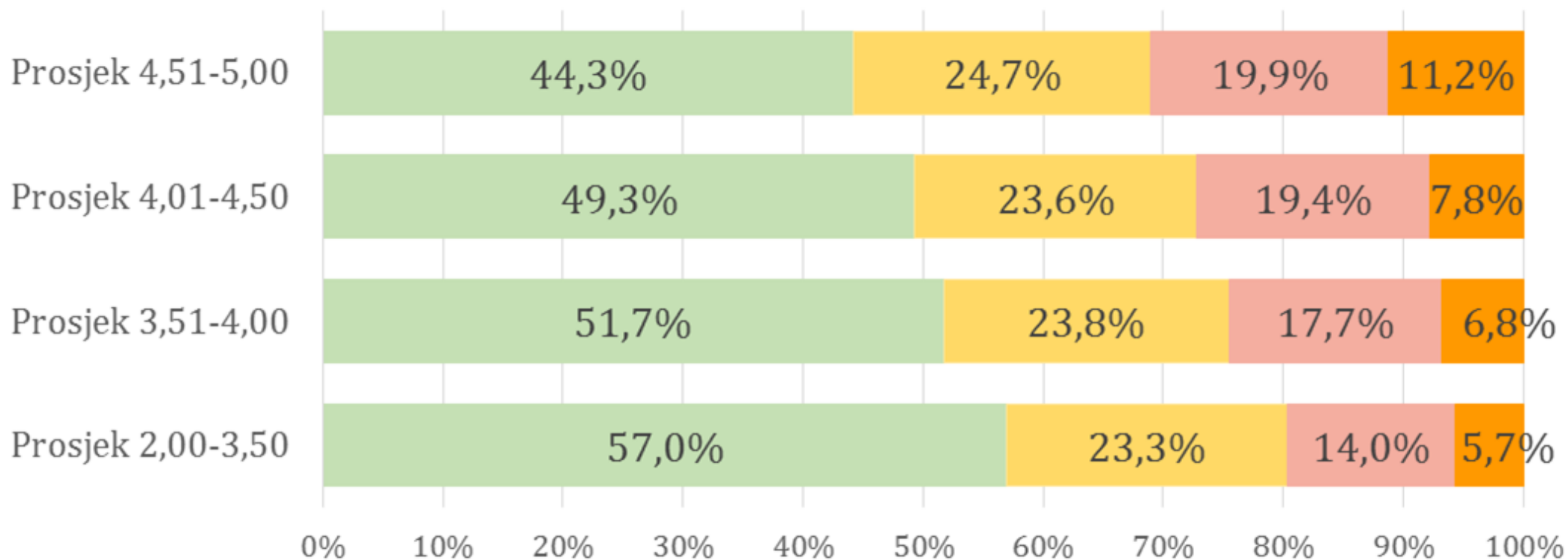
POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA OVISNO O OPĆEM ŠKOLSKOM USPJEHU U ZAVRŠNOM RAZREDU GIMNAZIJSKIH PROGRAMA

■ Ne ■ Da, u školi ■ Da, kod privatne tvrtke ■ Da, i u školi i kod privatne tvrtke

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA OVISNO O OPĆEM ŠKOLSKOM USPJEHU U ZAVRŠNOM RAZREDU 4-GODIŠNJIH ILI 5-GODIŠNJIH STRUKOVNIH PROGRAMA

■ Ne ■ Da, u školi ■ Da, kod privatne tvrtke ■ Da, i u školi i kod privatne tvrtke

POSTOJE LI RAZLIKE U POHAĐANJU PRIPREMA S OBZIROM NA OBRAZOVANJE RODITELJA?

U analizi je korišten podatak o obrazovnom statusu oca, odnosno najvišem stupnju obrazovanja kojeg je otac učenika završio.

DJECA RODITELJA S VIŠIM OBRAZOVANJEM
ČEŠĆE KORISTE USLUGE PRIPREMNIH
TEČAJEVA

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

70,2%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU VIŠU ŠKOLU ILI FAKULTET
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

57,8%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU SREDNJU ŠKOLU
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

54,6%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU OSNOVNU ŠKOLU
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

59,5%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ IMA ZAVRŠENU VIŠU ŠKOLU ILI FAKULTET
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

48,4%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ IMA ZAVRŠENU SREDNJU ŠKOLU
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

36,9%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ IMA ZAVRŠENU OSNOVNU ŠKOLU
IŠLO JE NA PRIPREMNE TEČAJEVE U ŠK. GOD. 2020./21

NAROČITO SE TO ODNOSI NA
POHAĐANJE
PLAĆENIH PRIPREMA KOD
PRIVATNIH TVRTKI

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

56,2%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU VIŠU ŠKOLU ILI FAKULTET
IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

43,4%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU SREDNJU ŠKOLU
IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

30,9%

GIMNAZIJALACA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU OSNOVNU ŠKOLU
IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

38,1%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU VIŠU ŠKOLU ILI FAKULTET

IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

23,7%

UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU SREDNJU ŠKOLU

IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

12,9%

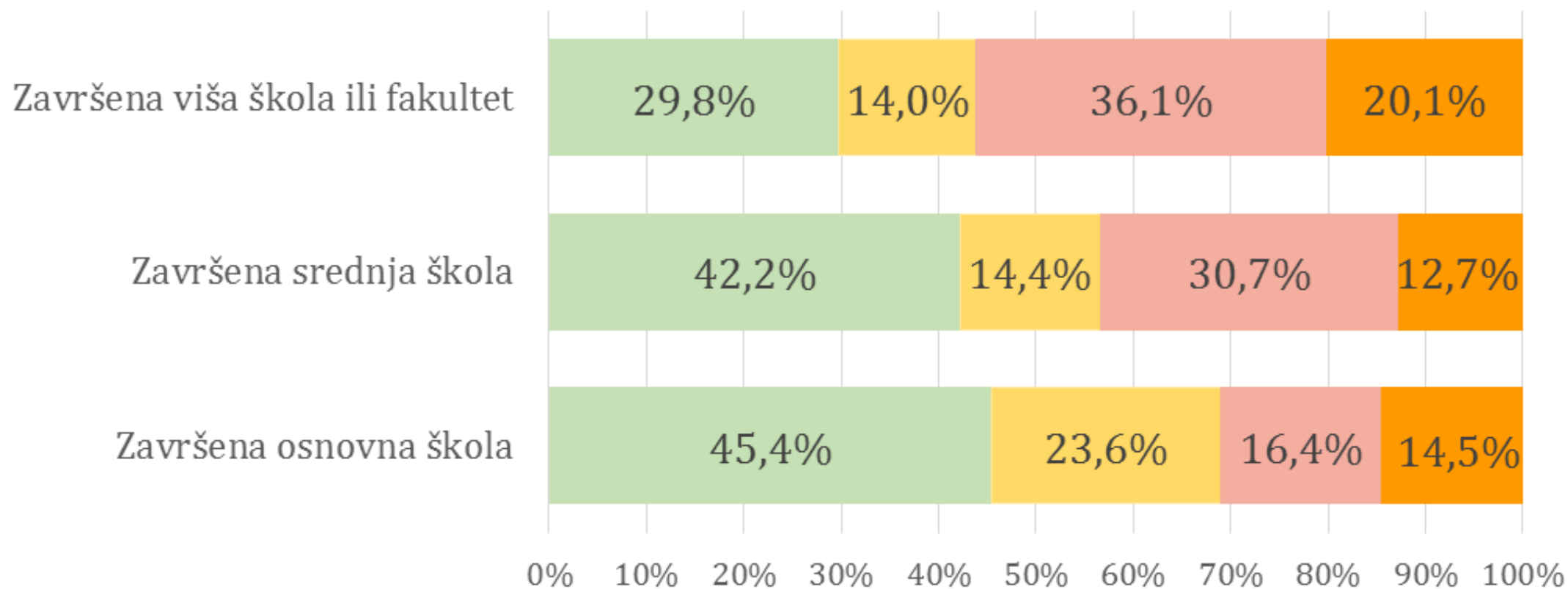
UČENIKA STRUKOVNIH PROGRAMA ČIJI RODITELJ (OTAC) IMA ZAVRŠENU OSNOVNU ŠKOLU

IŠLO JE NA PLAĆENE PRIPREMNE TEČAJEVE KOD PRIVATNIH TVRTKI U ŠK. GOD. 2020./21

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA GIMNAZIJSKIH PROGRAMA OVISNO O OBRAZOVNOM STATUSU OCA UČENIKA

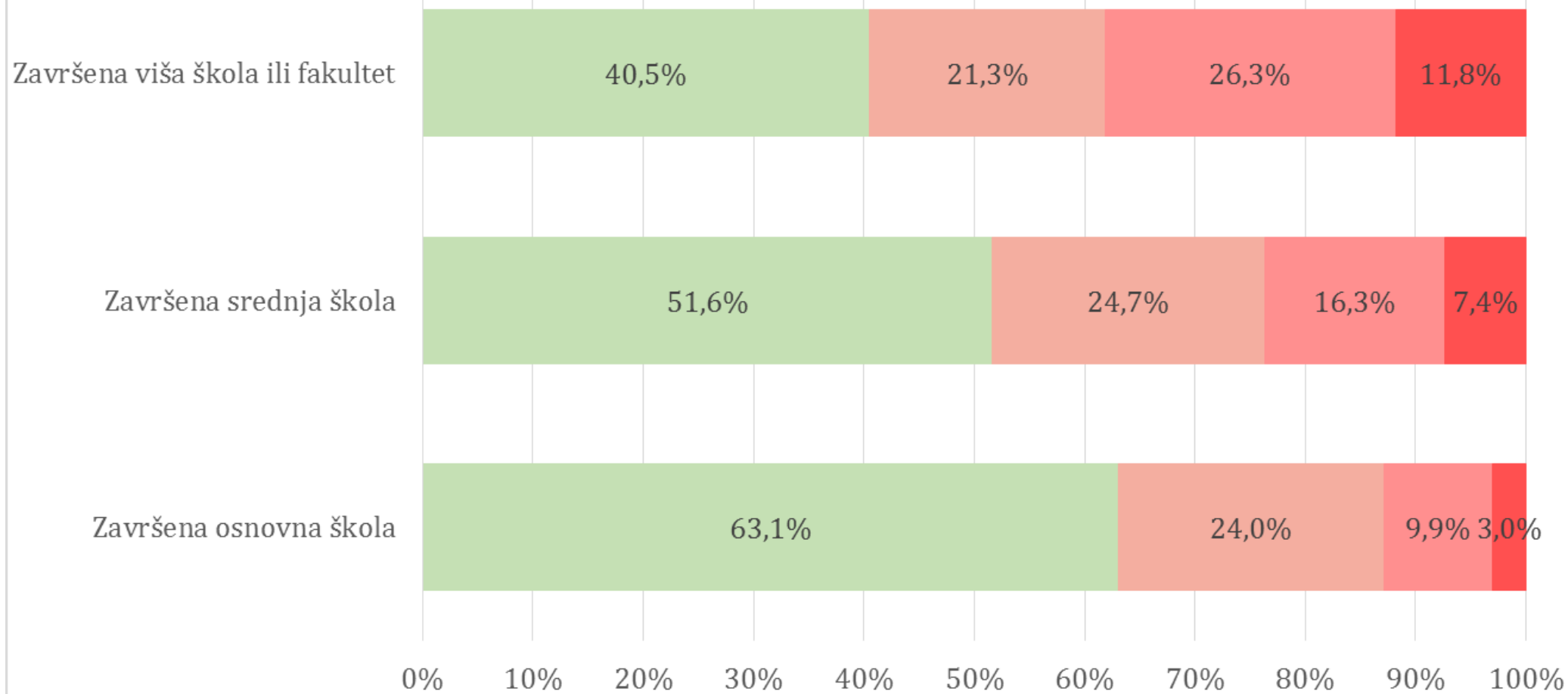
■ Ne ■ Da, u školi ■ Da, kod privatne tvrtke ■ Da, i u školi i kod privatne tvrtke

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA – OBRAZOVANJE RODITELJA

POHAĐANJE PRIPREMNIH TEČAJEVA UČENIKA ZAVRŠNIH RAZREDA 4-GODIŠNJIH I 5-GODIŠNJIH STRUKOVNIH PROGRAMA OVISNO O OBRAZOVNOM STATUSU OCA UČENIKA

■ Ne ■ Da, u školi ■ Da, kod privatne tvrtke ■ Da, i u školi i kod privatne tvrtke

ZAKLJUČAK

- Pohađanje organiziranih priprema postalo je u Republici Hrvatskoj **NORMATIVNA PRAKSA**.
- U odnosu na prethodna istraživanja, povećanje udjela učenika koji su pohađali plaćene pripremne tečajeve u organizaciji privatnih tvrtki.
- Učenici gimnazija u većoj mjeri pohađaju pripremne tečajeve (posebice plaćene), ali i više od pola učenika strukovnih programa koristi ove usluge.
- U svim regijama Hrvatske više od polovice gimnazijalaca pohađalo je pripremne tečajeve, ipak u korištenju izdvaja se Zagreb i okolica gdje je gotovo tri četvrtine učenika pohađalo pripremne tečajeve.

- Pripremne tečajeve u većoj mjeri koriste učenici boljeg školskog uspjeha, oni ujedno u većoj mjeri koriste i plaćene pripreme organizirane od privatnih tvrtki.
- Djeca roditelja s višim obrazovanjem u većoj mjeri koriste usluge pripremnih tečajeva.
- Naročito se to odnosi na pohađanje plaćenih priprema kod privatnih tvrtki.
- Navedeno potvrđuje mogući negativan utjecaj na „jednakost obrazovnih mogućnosti” te ukazuje da razlike u pohađanju organiziranih priprema mogu biti važan generator obrazovnih i društvenih nejednakosti u Republici Hrvatskoj.

ŠTO UČINITI?

- Sustavan rad na uvođenju kompetencije „učiti kako učiti” u osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.
- Uvesti izbornost u gimnazijsko obrazovanje i modularnost u strukovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj.
- Uvesti nove oblike vrednovanja i ocjenjivanja – posebice ‘hibridno vrednovanje’ od prvog razreda srednje škole u kojem se kombiniraju vanjski i unutarnji oblici vrednovanja i ocjenjivanja.
- Od osnovne škole sustavno uvesti programe usmjerene razvoju znanja i vještina upravljanja osobnim i profesionalnim putem.

Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2020). Organizirane pripreme za polaganje ispita državne mature i upis na studijske programe u RH - nužnost, moda ili mehanizam produblivanja socijalnih nejednakosti (Izvešće za javnost) – Serija IDIZ-ovi vidici 002. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Baketa, N., Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2020). Jednaki i jednakiji: perspektive ravnatelja o državnoj maturi i mogućnostima ostvarivanja visokoškolskih aspiracija učenika strukovnih i gimnazijskih programa u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 50(2), 223-251.

Bray, M, Kwo, O i Jokić, B. (ur.) (2015). *Researching Private Supplementary Tutoring Methodological Lessons from Diverse Cultures*. Hong Kong, Comparative Education Research Centre (CERC) University of Hong Kong and Dordrecht, Springer International Publishing.

Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2014). Izveštaj br. 5. Privatne instrukcije u osnovnoj školi - Serija „O učenju 2014.“. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Jokić, B., Soldo, A. & Ristić Dedić, Z. (2013). Private Tutoring and Social Equity in Croatia and Bosnia & Herzegovina: A Comparative Qualitative Study. U: M. Bray, A.E. Malawi & R. Sultana (ur.), *Private Tutoring across the Mediterranean: Power Dynamics and Implications for Learning and Equity* (p. 11-27). Rotterdam: Sense Publishers and Euro-Mediterranean Centre for Educational Research.

B. Jokić (ur.) (2013), *Emerging from the Shadow: A Comparative Qualitative Exploration of Private Tutoring in Eurasia*. Tallin, Baku, Zagreb, Sarajevo: Network of Education Policy Centers (NEPC).

Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2011). Razvoj modela regulacije pojave privatnih instrukcija u Republici Hrvatskoj – Prikaz rezultata istraživanja. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2007). *U sjeni: privatne instrukcije u obrazovanju Republike Hrvatske*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ristić Dedić, Z., Jokić, B. i Jurko, L. (2006). Private tutoring in Croatia. U: I. Silova, V. Budiene & M. Bray (Ur.), *Education in a Hidden Marketplace: Monitoring of Private Tutoring* (str. 169-190). New York.

ZA DODATNE INFORMACIJE:

boris@idi.hr

zrinka@idi.hr

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
The Centre for Educational Research and Development